

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Perfectionibus Moribusque Divinis Libri XIV

Lessius, Leonardus

Antverpiae, 1620

Cap. I. De varia Iustitiæ acceptione, & quadruplici debito.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46817](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46817)

D E
 PERFECTIÖNIBVS
 MORIBVSQVE
 DIVINIS
 LIBER XIII.
 DE IVSTITIA ET IRA DEI.
 CAPVT PRIMVM.

De varia Iustitia acceptione, & quadruplici debito.

*Iustitia duo
 involuit, de-
 bitum & æ-
 qualitatem.*

DIXIMVS de *Misericordia* eiusque operibus & beneficiis; sequitur vt dicamus de *Iustitia & seueritate Dei*, eiusque effectis in rebus creatis. Nomen *iustitia* duo involuit, *debitum & æqualitatem*: in eo enim ratio iustitiæ consistere videtur, quod præstet ad æqualitatem id quod debet, & suo opere totum debitum exhauriat. Vnde vbi vel non est debitum vllum, vel nulla æqualitas aut proportio, ratio (vt cum quis ex liberalitate & omnino gratis aliquid alteri confert, vel supra infræ meritum & ius illius) ibi ratio iustitiæ locum non habet. Cum autem variis modis possit aliquid esse *debitum*, fit vt varia quoque sit *iustitiæ* ratio: ex parte autem æqualitatis non variatur; quia omnis iustitia ad perfectam æqualitatem inclinatur, quantum quidem assequi potest. quod si non assequitur, id non ex ratione ipsius virtutis, sed ex defectu facultatis subiecti provenit.

*Quadruplex
 debitum.*

Potest autem aliquid dici *debitum* quatuor modis. Primò, Ra-
 tione naturalis congruentiæ & connexionis cum altero. quo modo
 dici-

dicitur *debitum* singulis rebus, quod est necessarium ad naturalem earum perfectionem, verbi gratia, certa quantitas, figura, temperamentum, instrumentum, cooperatio, vires, prout cuiusque natura postulat. Huic debito respondet iustitia quædam generalis, quæ nihil est aliud quàm affectus tribuendi cuique rei, quod ei ad perfectionem naturæ est debitum seu necessarium. Et hæc iustitiæ ratio est perfectissimè in Deo respectu omnium creaturarum; quia in eo est voluntas conferendi singulis quod eis secundum naturam congruit, idque ad exactam æqualitatem: & hoc etiam modo S. Dionysius lib. De diuinis nominibus cap. 8. *iustitiam* Deo tribuit. Satis tamen improprie hic voluntatis affectus eiusque executio *iustitia* vocatur, quia etsi illæ perfectiones dicantur debite creaturis, Deus tamen non est illis debitor (sicut nec figulus vasi luteo debitor est, vel pictor imagini) sed solum est debitor sibi ipsi, seu suæ sapientiæ, vt iuxta huius præscriptum, & prout tantum artificem decet, operetur, vt pulchre docet S. Thomas 1. p. q. 21. a. 1. qua ratione dicimus pictorem, qui imaginem quam cepit, imperfectam relinquit, lineamentis vel coloribus congruentibus omissis, iniuriam facere non operi, sed arti suæ & nomini. Dicuntur itaque illæ perfectiones debite, quia necessariae ad rerum complementum, & perfectum statum. Hinc enim sequitur, opificem debere illas conferre, si velit res à se conditas esse completas secundum naturæ conditionem, & sapientiæ suæ præscriptum. Sed hoc nihil est aliud quàm debere sibi ipsi, suo decreto & sapientiæ.

3. Secundo dicitur aliquid *debitum* ratione obligationis legis, quo modo in natura rationali debita est conformitas tum affectus, tum operis cum lege æterna. Itaque secundo modo *iustitia* vocatur voluntas quæ hanc conformitatem vult & procurat, & per eam legi satisfacit. Vnde huius iustitiæ opus est omnis actus virtutis, quatenus est conformis legi. Hoc modo *iustitia* passim accipitur in S. Scriptura, & ab ea homines dicuntur iusti, quia conformes affectu legi æternæ, & præstant opere quod illi legi debent. Vtrum autem *iustitia* sic accepta distinguatur in nobis à charitate & obedientia, & à virtutum collectione, dubitari potest: nam in ista tria rectè hoc nomen competit. Virtutum enim collectio reddit hominent eiusque affectus & actiones legi conformes, similiter obedientia & charitas, sed ex diuerso motiuo: nam charitas excellentiori modo id præstat, nimirum, quia id Deo gratum est; obedientia, quia id debitum præcepto Superioris: ceteræ virtutes ob pro-

Primo, Quia congruit naturæ, eiq; debetur ut sit perfecta in suo ordine. Iustitia generalis. Ista iustitia ratio est perfectissimè in Deo.

Secundo, Ratione obligationis legis. Conformitas affectus & operis cum lege est debita in natura rationali.

An sit distincta à charitate, obedientia, & virtutum collectione.

priam honestatem, quæ pro diuersitate materiæ diuersa se offert. Ex triplici itaque motiuo potest hæc conformitas operum cum diuina lege procedere, charitatis, obedientiæ, & virtutum particularium. His addi potest motiuum quartum, nempe, quia debitum legi, non vt lex connotat obligationem impositam Superiore, sed vt dicit regulam recte operandi, & dictamen rectæ rationis: voluntas enim & omnes actiones ab ipsa dependentes, debent rectæ rationis iudicio & sententiæ conformari. Ille itaque affectus, quo hæc conformitas in omnibus motibus & actibus liberis appetitur & procuratur, quædam iustitia est; quæ tamen ab affectu generali honesti non videtur distingui.

*Iustitia hæc
est perfectis-
sima in Deo.*

Etiam iuxta hunc secundum modum *iustitia* perfectissimè est in Deo: nam voluntas diuina ab intrinseco & ex sua essentia est perfectissimè & completissimè conformis legi æternæ, ac proinde iusta ac recta; imò est ipsa iustitia & rectitudo per se subsistens, omnis iustitiæ ac rectitudinis regula. Etsi enim voluntas diuina nostro modo concipiendi dirigatur à lege æterna, non tamen id ita accipiendum, quasi per se sit indifferens & informis, sicut omnis voluntas creata per se informis est, iustitiæ & iniustitiæ capax; sed id fit propter essentialem ordinem istarum potentiarum & actuum earum, ratione cuius voluntas essentialiter supponit intellectum, & actus voluntatis actum intellectus: quia non potest concipi voluntas exire in actum, nisi proposito per intellectum obiecto, in quod tendat. Vnde necesse est idem concipi in Deo, quatenus ista potentia inter se, & actus earum inter se ratione distinguuntur. Itaque lex æterna dicitur dirigere voluntatem, quatenus vel proponit rectitudinem in quam voluntas feratur: vel est ipsa rectitudo obiectiua mente concepta & voluntati ostensa, quod ego verius existimo: quia lex non est actus intellectus, sed obiectum & regula quædam practica intellectu concepta, & voluntati proposita, vt patet in omnibus legibus & regulis humanis. Vnde cum lex dicitur esse *dictamen rationis recte*, per *dictamen* non est intelligendus actus intellectus, vel iudicium rationis, sed obiectum seu regula practica ratione concepta, iudicata ac probata. sed de hoc alibi plura.

Simili modo dicimus Prudentiam dirigere ceteras virtutes, cum tamen ipsa per se recta sint, nec possint in vllum actum prauum exire. Porro sicut voluntas creata, cum non sit recta nec conformis legi æternæ aut rationi rectæ per essentiam suam, efficitur recta in actu primo per habitum virtutis superadditum, & in actu secundo per

per operationem illius habitus, dum illo utitur: ita voluntas diuina considerata ut in actu primo, per essentiam suam est recta & adæquate conformis legi æternæ in actu primo tamquam suprema & vniuersalis virtus per se subsistens; & considerata in actu secundo, per eandem suam essentiam est recta & conformis legi æternæ in actu secundo, qui nihil est aliud quàm complacentia & amor rectitudinis lege æternæ contentæ, & per intellectum proposita. Actus enim primus & secundus hic non distinguuntur ex parte rei distinctione actuali, sed solùm virtute. Nam est vna eademque simplicissima rectitudo formalis duplicem vim habens, nimirum actus primi, quatenus præstat in Deo (semotis imperfectionibus) quod habitus virtutum in voluntate creata; actus secundi, ut præstat in ipso id quod virtutum operatio in creatis. Simili modo intellectus diuinus per se consideratus ut in actu primo, est ipsa sapientia in actu primo: ac proinde incapax omnis erroris & omnis ignorantia, quia ipsa sapientia non potest esse errori vel ignorantia obnoxia. Ratione verò actus sui est sapientia in actu secundo, omne verum & intelligibile penetrans, comprehendens & ambiens. Hic tamen actus secundus non distinguitur in Deo ab actu primo, nisi ratione & virtuali discrimine. Omnis itaque iustitia huius modi, & rectitudo siue obiectiua siue formalis, est in essentia diuina tamquam in fundamento & prima radice omnis veri & boni omnis legis ac regulæ, & virtutis omnis, in intellectu obiectiue tamquam in proponente, & consequenter tamquam in regula & mensura quatenus mediante ipsius actu regula rectitudinis concipitur & proponitur: in voluntate formaliter ut virtus & iustitia vniuersalis, tum in actu primo, tum in actu secundo. Commendatur hæc iustitia Dei in S. Scriptura omnibus illis locis, quibus laudatur eius sanctitas & rectitudo: quia verè nihil est aliud quàm sanctitas omnem virtutem & bonitatem moralem formaliter & eminenter complectens.

Tertio dicitur aliquid *debitum* ratione promissionis factæ alicui, præsertim sub conditione alicuius operis, quæ promissione ius ^{Ratione promissionis.} aliquod tribuitur non tamen perfectæ iustitiæ. Sic sæpè dominus promittit aliquid seruo, quod tamen si non præstet, non potest accusari proprie iniustitiæ, sed solùm inconstantia & leuitatis in promissis rescindendis, quodque fidem promissorum non seruet. Similes promissiones innumeræ interueniunt in conuictu humano.

Sic parentes multa promittunt liberis, ut mores eorum forment, &

domini seruis, & artifices mechanici iis qui aliquid opus ab eis fieri postulant. Huic debito respondet virtus quædam, quæ dicitur *fidelitas*, cuius munus est præstare quod promiseris, eo nomine quia promissisti, etiamsi alteri nullum ius perfectum sit acquisitum. Decet enim virum prudentem, constantem, & rationem sui honoris habentem, implere quod promissit, & dicta sua verificare.

Iustitia quæ dicitur veritas, in Deo perfectissima

Psal. 39. 44.
56. 84. 88.
110. &c.

Ratione iuris perfecti.

hæc virtus passim in Scripturis vocatur *iustitia & veritas*, estque in Deo perfectissime: quia omnia quæ promissit, exactissime præstat. nulla est in eo inconstantia, nulla leuitas, nulla obliuio, nulla penitentia promissorum, si nos conditionem promissioni adnexam præstiterimus. Hinc in Scripturis tantopere Dei veritas & iustitia commendatur.

Quartò dicitur aliquid *debitum* alteri ratione iuris perfecti, cui nisi satisfiat, censetur fieri iniuria. Hoc magis proprie & strictius deberi dicitur, quia in altero existit ius perfectum, quod non est in potestate & arbitrio alterius, qui debitor dicitur. Nascitur autem hoc debitum ex duplici capite. Primò, Ex rei alienæ acceptance, ut fit in contractibus, damnis & iniuriis illatis. Quid enim in ære est, rem alterius tibi vsurpes an vastes? Vnde qui rem alienam destruit, vel famam honoremve lædit, non minus est debitor, quam qui rem aufert & sibi seruat. Secundò, Ex officio distribuendi certa quadam proportione bona communia. Hinc duplex oritur iustitiæ forma huic duplici debito respondens: quarum altera dicitur commutatiua, & satisfacit debito priori; altera distributiua, quæ satisfacit posteriori. Iustitia commutatiua considerat quid & quantum debeatur alteri ratione rei acceptæ, aut damni vel læsionis irrogatæ, & hoc totum iubet refundi, ut inter datum & acceptum, inter læsionem & compensationem fiat æqualitas. Distributiua considerat proportionem quam singulæ partes communis habet ad bona vel onera communia, & iuxta hanc proportionem singulis distribuit, ut eadem sit proportio inter ea quæ distribuuntur, quæ est inter conditiones eorum, quibus fit distributio. Onera enim distribuenda iuxta proportionem facultatum, officia & beneficia iuxta proportionem aptitudinis, subsidia iuxta proportionem inopiæ. Itaque illa constituit æqualitatem rei ad rem, hæc constituit æqualitatem proportionis ad proportionem. Vtrum autem violatio iustitiæ distributiue per se obliget ad restitutionem, alibi dictum est, neque ad hunc locum pertinet.